

зміст законодавства в майбутньому. А законодавство формує політику держав – проголошення нового права вимагає забезпечення його реалізації.

Література:

1. Попович Т. Особливості правової природи цифрових прав людини. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 1. С. 135–140.
2. Ямненко Т., Місько Д. Розвиток цифрових прав в Україні. *Юридичний вісник*. 2022. №4 (65). С. 101–106.
3. Братасюк О., Ментух Н. Поняття та класифікація цифрових прав в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 58–61.
4. Сухорольський П. Право бути забутим у правовій системі Європейського союзу: реалії, проблеми та перспективи. *Наука міжнародного права на рубежі століть. Тенденції розвитку та трансформації: спеціальне видання наукових статей*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016.
5. Хаустова М. Державна політика в сфері прав людини в епоху цифрових трансформацій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. № 69. С. 328–333.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-7>

THE RIGHT TO LIFE AS A FUNDAMENTAL CONSTITUTIONAL RIGHT

ПРАВО НА ЖИТТЯ ЯК ОСНОВОПОЛОЖЕНЕ ПРАВО, ГАРАНТОВАНЕ КОНСТИТУЦІЄЮ

Horduna Ye. A.

*Student of the Law Faculty
Yuriy Fedkovych Chernivtsi
National University
Chernivtsi, Ukraine*

Гордуна Є. А.

*студентка юридичного факультету
Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

Вітчизняне законодавство визначає людину, її життя, здоров'я, честь, гідність як найвищу соціальну цінність. У той час, як життя є біологічною категорією, суб'єктивне право особи на життя можна розглядати як категорію соціальну. Це досить складний та багатофункціональний інститут, захист якого забезпечений на національному та міжнародному рівні. Роль права на життя безпосередньо пов'язана з розвитком суспільства, держави,

правосвідомості громадян та їх взаємоповаги. Важко не погодитись, що право на життя є важливим та навіть пріоритетним, в той же час відсутній єдиний науковий підхід щодо дослідження даного феномена. З огляду на це, ми вважаємо актуальним розглянути детальніше дану проблематику.

Право людини на життя досліджувалось багатьма вченими-правниками. Серед них варто відзначити таких науковців, як В.В. Кожан, Я.П. Кузьменко, О.О. Пунда, В.М. Слома, Д.М. Шибаніц та багатьох інших.

Право людини на життя знайшло своє закріплення у Загальній декларації прав людини 1948 р., Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 р., Конвенції про права дитини 1989 р., Конвенції Співдружності Незалежних Держав про права та основні свободи людини 1995 р. та в багатьох інших міжнародно-правових актах, що говорить про фундаментальність та невід'ємність даного права.

Основний Закон у ст. 27 закріплює, що кожна людина має невід'ємне право на життя і ніхто не може бути свавільно позбавлений життя, а держава зобов'язана захищати права людини. Також досліджуване право є об'єктом правового захисту в цивільному законодавстві та конкретизовано у ст. 281 Цивільного кодексу України. До структурних елементів права на життя варто віднести також заборону пасивної та активної евтаназії, право фізичної особи на захист свого життя будь-якими не забороненими законом засобами, право на стерилізацію, право на штучне переривання вагітності, право на застосування репродуктивних технологій та ряд інших структурних елементів. Науковці виокремлюють суб'єктивне право особи на життя, тобто гарантована державою можливість захищати недоторканість свого життя і вільно розпоряджатись ним, та об'єктивне право на життя як сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини у даній сфері [1, с. 77].

Варто зазначити, що вітчизняне законодавство не містить єдиного визначення права особи на життя. Саме це спричинило дискусії на доктринальному рівні щодо того змісту, який можна вкладати у дане поняття. До прикладу, Я. Кузьменко визначає «право людини на життя» як передбачену правовими нормами міру можливої поведінки особи щодо користування життям як соціальним благом для підтримки свого існування та розвитку за допомогою фактичних та юридичних дій та вимогою до інших суб'єктів права про забезпечення і охорону свого гідного життя [2, с. 29].

Як зазначає Д. Шибаніц, право людини на життя містить складові, які утворюють три окремі групи прав людини. Першу групу утворюють

репродуктивні, до яких можна віднести право на батьківство та право на материнство, право на взаємну обізнаність осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, про стан здоров'я. Специфіка правового регулювання даної групи прав пов'язана з відсутністю у законодавстві чітко визначених часових рамок життя людини, а саме з яким моментом варто пов'язувати його початок.

До другої групи варто віднести право людини на життя у вузькому значенні: право фізичної особи на невід'ємність її життя, заборона позбавлення життя, право фізичної особи захищати своє життя від протиправних посягань будь-якими не забороненими законом способами, заборона евтаназії, право на участь у медичних, наукових та інших дослідках лише повнолітньої дієздатної фізичної особи і лише за її вільною згодою.

Третю групу прав складають досить дискусійні у сучасному суспільстві «соматичні права», до яких відносять право на трансплантацію органів, право на зміну статі, право на клонування тощо [3, с. 58-60].

Досліджуючи право людини на життя, можна помітити неоднакове трактування права особи на смерть, іншими словами право на пасивну та активну евтаназію. У ч. 3 ст. 52 Основ законодавства України про охорону здоров'я евтаназія тлумачиться як прискорення смерті чи умертвіння невиліковно хворої особи, що вчиняється навмисно з метою припинення його страждань. Частина 4 статті 281 Цивільного кодексу України встановлює заборону на задоволення прохання фізичної особи на припинення її життя. Багато вчених зійшлися на думці, що право особи на смерть не можна тлумачити як дотичне до права на життя, також багато європейських країн встановили пряму заборону на застосування евтаназії, зокрема в Україні за це передбачена кримінальна відповідальність [4, с. 36]

Отже, можна дійти висновку, що невід'ємним правом кожної людини є право на життя, що являється найвищим благом. На нашу думку, законодавче закріплення поняття «права людини на життя» та його структурних елементів було б доцільним, зважаючи на неоднозначність тлумачення та дискусійність даної проблематики.

Література:

1. Слома В. М. Право на життя як особисте немайнове право фізичної особи. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2012. № 1. С. 77–81.
2. Кузьменко Я. П. Загальна характеристика права людини на життя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2014. Вип. 28. Т. 1. С. 26–30.

3. Шибаніц Д. М. Сучасна проблематика теорії «покоління прав людини» в умовах європейської міждержавної інтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2015. Т. 1. Вип. 31. С. 57–61.

4. Кожан В. В. Окремі аспекти реалізації права на життя. *Національний юридичний журнал: теорія та практика*. 2015. № 6. С. 33–37.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-8>

VIOLATION OF CHILDREN'S RIGHTS DURING THE WAR IN UKRAINE

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Hrekul-Kovalyk T. A.

*Candidate of Juridical Sciences
(Ph. D.), Assistant of the Department
of Theory of Law and Human Rights
Yuriy Fedkovych Chernivtsi
National University
Chernivtsi, Ukraine*

Грекул-Ковалик Т. А.

*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри теорії права
та прав людини
Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

З раннього дитинства в людини формуються головні ціннісні орієнтири. Цей період також характеризується особливою залежністю, наївністю, можливістю зловживань або експлуатації з боку інших осіб. Діти, поза сумнівом, – особливо вразлива категорія населення. І, навіть, незважаючи на зусилля більшості країн світу, вони продовжують залишатися основними суб'єктами-об'єктами системної дискримінації, що враз посилюється в кризових ситуаціях, у тому числі під час збройних конфліктів.

Збройні конфлікти супроводжуються неймовірними економічними та соціальними руйнуваннями, стражданнями, каліцтвом, вбивством людей. Повномасштабне вторгнення в Україну зламало не тільки попередні усталені правила, але й фактично дезорієнтувало правові інституції у сфері захисту прав дитини. В умовах збройного конфлікту права та свободи дитини зазнають численних порушень, що мають незворотні суспільно-небезпечні наслідки. Захист дітей у таких умовах є найгострішою проблемою.

Найвищою соціальною цінністю та, навіть, передумовою всіх інших прав дитини є *право на життя*. Сьогодні в Україні війна стала